

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi taidenäyttelyiden valtiontakuusta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että taidenäyttelyiden näyttelyesineille aiheutuvien vahinkojen korvaamisen varalta voidaan myöntää valtiontakuu. Valtiontakuu vapauttaisi näyttelyiden järjestäjät näyttelyesineiden vakuuttamisesta johtuvista kustannuksista. Lakia sovelletaan esityksen mukaan myös historiallisiin ja muihin kulttuurinäyttelyihin sekä soveltuvien osin päätettäessä valtiontakuu myöntämisestä yksittäisen näyttelyesineen tai esineryhmän näytteillä pitämiseen. Esityksen mukaan valtiontakuu on toissijainen näyttelyesineille otettuihin vakuutuksiin ja muihin vakuuksiin nähden.

Valtiontakuu myöntämiselle asetetaan lakiehdotuksessa näyttelyn taiteellista, kulttuurihistoriallista ja kansainvälistä kulttuurivaihtoa edistävää merkitystä koskevia yleisiä edellytyksiä. Valtiontakuuseen oikeuttavan näyttelyn järjestäjänä voi olla vain kotimainen julkisyhteisö taikka muu yleishyödyllinen yhteisö tai säätiö. Näyttelytiloil-

le ja kuljetuksille asetetaan yleisiä turvallisuutta koskevia vaatimuksia.

Valtiontakuu on lakiehdotuksen mukaan harkinnanvarainen, ja sen myöntämisestä päättää valtioneuvosto. Valtioneuvosto voi päätöksessään asettaa näyttelyn järjestäjän noudatettavaksi tarpeellisia ehtoja ja rajoituksia. Esityksessä ehdotetaan 300 miljoonan markan ylärajaa, jota myönnettyjen valtiontakuiden samanaikaisesti voimassa oleva takuuvastuu ei saa ylittää. Valtiontakuu kattaisi taidenäyttelyiden yhteydessä syntyvät suorat esinevahingot. Näyttelyn järjestäjälle jäisi kuitenkin omavastuu, jonka suuruudesta säädettäisiin asetuksella. Lakiehdotuksessa on myös säännös valtion takautumisoikeudesta.

Lain toimeenpanoon kuuluvissa tehtävissä voidaan opetusministeriötä avustamaan perustaa erityinen näyttelyiden valtiontakuulautakunta.

Ehdotettu laki on tarkoitus saattaa voimaan välittömästi sen jälkeen, kun eduskunta on sen hyväksynyt.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	3	4. Esityksen taloudelliset vaikutukset	4
1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys	3	4.1. Näyttelytoimintaan kohdistuvat vaikutukset	4
2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu	3	4.2. Valtiontaloudelliset vaikutukset	5
2.1. Nykyinen tilanne	3	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	5
2.1.1. Lainsäädäntö	3	1. Lakiehdotuksen perustelut	5
2.1.2. Käytäntö	3	2. Voimaantulo	8
2.2. Valmisteluvaiheet	4	LAKITEKSTI	9
3. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutukset	4	Laki taidenäyttelyiden valtiontakuusta	8
3.1. Organisaatiomuutokset	4		
3.2. Henkilöstövaikutukset	4		

YLEISPERUSTELUT

1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys

Taidenäyttelyiden valtiontakuujärjestelmän lakisääteistämällä pyritään edistämään taide- ja kulttuuripoliittisia tavoitteita. Korkeatasoisen kansainvälisen näyttelytoiminnan jatkuvuuden turvaaminen ja kansainvälisen kulttuurivaihdon edistäminen edellyttävät lainsäädännön tasolla toimenpiteitä, joilla näyttelytoiminnalle ja kulttuurivaihdolle luodaan aiempaa vakaammat ja yhtenäisemmät puitteet.

Myös valtiosääntöoikeudelliset näkökohdat edellyttävät, että valtiontakuu koskevilla valtioneuvoston päätöksillä on eduskunnan suostumus. Tällainen suostumus voidaan antaa kutakin yksittäistapausta varten erikseen tai yleissuostumuksena säätämällä laki, jossa annetaan säännökset valtiontakuujärjestelmän soveltamisalasta, valtiontakuun myöntämisen edellytyksistä, takuuvastuun ylärajasta ja päättävästä viranomaisesta.

Esityksellä pyritään lisäksi täsmentämään ja pitkäjänteistämään tähän saakka käytössä ollut menettelyä, joka on perustunut valtioneuvoston yksittäisiä taidenäyttelyitä koskeviin periaatepäätöksiin. Säätämällä laissa selkeät periaatteet ja yleiset ehdot valtiontakuun käytölle parannetaan edellytyksiä suunnitelmalliselle ja pitkäjänteiselle kansainväliselle näyttelytoiminnalle. Näyttelyiden tuontiin, valtiontakuun saantiin ja näyttelyn aiheuttamiin kustannuksiin liittyviä kysymyksiä on aiempaa paremmat mahdollisuudet ennakoida.

Esityksessä pyritään mahdollisimman yksinkertaisen, selkeän sekä taloudellisesti edullisen ja organisatorisesti kevyen järjestelmän luomiseen. Näihin tavoitteisiin pyritään muun muassa lakiehdotukseen otetuilla säännöksillä näyttelylle ja näyttelyn järjestäjälle asetettavista vaatimuksista, valtiontakuun toissijaisuudesta mahdollisiin vakuutuksiin ja muihin vakuuksiin nähden sekä säännöksellä näyttelyn järjestäjän omavastuusesta.

2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu

2.1. Nykyinen tilanne

2.1.1. Lainsäädäntö

Suomessa ei toistaiseksi ole taidenäyttelyiden valtiontakuu koskevaa lainsäädäntöä eikä myöskään valtiontakuu yleisesti koskevaa lainsäädäntöä. Erityislakina on säädetty muun muassa vientitakuulaki (479/62), jonka nojalla on annettu vientitakuuasetus (481/62). Valtion vientitakuussa on kuitenkin kysymys valtiontakuuasta viennin yhteydessä syntyvän tappionvaaran varalta (tappiontakuujärjestelmä), kun sen sijaan tässä esityksessä tarkoitettussa taidenäyttelyiden valtiontakuu on kysymys valtiontakuuasta taidenäyttelyiden yhteydessä näyttelyesineille mahdollisesti aiheutuvien esinevahinkojen varalta (vahinkotakuujärjestelmä).

Muissa Pohjoismaissa ei myöskään toistaiseksi ole taidenäyttelyiden valtiontakuu koskevaa lainsäädäntöä. Ruotsissa valtiopäivät ovat antaneet hallitukselle yleisen valtuuden myöntää valtiontakuu taide-esineiden vahingoittumisesta tai hukkumisesta johtuvan vahingon korvaamisen vakuudeksi. Valtiopäivien päätös annettiin vuonna 1976. Tanskassa ja Norjassa valmistellaan parhaillaan valtiontakuujärjestelmän lakisääteistämistä.

2.1.2. Käytäntö

Suomessa taidenäyttelyiden valtiontakuujärjestelmää on käytännössä toteutettu valtioneuvoston periaatepäätöksillä, joilla valtioneuvosto on eräiden yksittäisten näyttelyjen kohdalla päättänyt erikseen ottaa valtion tulo- ja menoarvioesitykseen tai lisämenoarvioesitykseen määrärahan vahinkovastuun edellyttämän korvauksen suorittamista varten, mikäli taideteokset asianomaisen näyttelyn yhteydessä häviävät tai vahingoittuvat. Tällainen valtiontakuu on myönnetty muun muassa Ateneumin taidemuseossa Helsingissä syksyl-

lä 1980 pidettyä Ilja Repinin töiden näyttelyä varten, Helsinki-viikon Säätiön Ateneumin taidemuseossa elokuussa 1982 järjestämää Vatikaanin modernin uskonnollisen taiteen kokoelman näyttelyä varten sekä Ateneumin taidemuseossa elokuussa 1983 pidettyä Lothar Günther Buchheimin kokoelmaan kuuluvista töistä koottua näyttelyä varten.

2.2. Valmisteluvaiheet

Opetusministeriö asetti 13 päivänä maaliskuuta 1984 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella hallituksen esityksen muotoon laadittu ehdotus laiksi valtiontakuun antamisesta eräissä tapauksissa, luonnos lain toimeenpanoa koskeväksi asetukseksi sekä luonnokset mahdollisiksi soveltamisohjeiksi.

Työryhmän muistiot pyydettiin lausunnot 19 eri viranomaiselta ja yhteisöltä. Lausunnon antoivat muun muassa valtiovarainministeriö, oikeusministeriö, museovirasto, taiteen keskustoimikunta, valtion kuvataidetoimikunta, Suomen taideakatemian säätiö ja Suomen taiteilijaseura r.y. Lausunnoissa tuettiin poikkeuksetta taidenäyttelyiden valtiontakuuta koskevan lain säätämistä. Eräissä lausunnoissa tehtiin työryhmän lakiehdotukseen muutosehdotuksia.

Hallituksen esitys perustuu työryhmän ehdotukseen ja siitä annettuihin lausuntoihin.

3. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutukset

3.1. Organisaatiomuutokset

Esityksen mukaan voidaan asettaa erityinen asiantuntijaelin, näyttelyiden valtiontakuulautakunta, jonka tehtävänä olisi avustaa opetusministeriötä lain täytäntöönpanoon kuuluvissa tehtävissä.

Esityksen mukaisten valtiontakuun myöntämisedellytysten selvittäminen vaatisi valmisteluelimeltä turvallisuus- ja vakuutuskysymysten asiantuntemuksen ohella taiteen ja kulttuurielämän, erityisesti näyttelytoiminnan tuntemusta. Näyttelyiden valtiontakuulautakunnan kokoonpanosta ja tehtävistä on tarkoitus antaa yksityiskohtaisemmat säännökset asetuksella.

3.2. Henkilöstövaikutukset

Ehdotetun lain säätäminen ei edellytä uusien virkojen tai toimien perustamista.

4. Esityksen taloudelliset vaikutukset

4.1. Näyttelytoimintaan kohdistuvat vaikutukset

Tarve valtiontakuujärjestelmän luomiseen perustuu erityisesti korkeisiin vakuutusmaksuihin, jotka ovat vaikeuttaneet kansainvälisten näyttelyiden tuontia Suomeen. Vakuutusmaksut rasittavat siinä määrin suurimpien näyttelyiden näyttelybudjettia, että korkeatasoisten näyttelyiden tuonti saattaa ilman valtiontakuujärjestelmää käydä taloudellisesti mahdottomaksi. Kansainväliselle näyttelytoiminnalle ehdotetulla valtiontakuujärjestelmällä on siten merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

Taideteosten yhteenlaskettu vakuutusarvo saattaa merkittävässä näyttelyissä nousta kymmeniin jopa yli sataan miljoonaan markkaan. Vakuutusmaksut muodostavat usein 15—30 % näyttelybudjetin loppusummasta. Esimerkiksi Ateneumin taidemuseossa 1980 järjestetyn taiteilija Ilja Repinin töiden näyttelyn vakuutusarvo oli 48,4 miljoonaa markkaa sekä vakuutusmaksut 180 000 markkaa. Helsinki-viikon Säätiön Ateneumin taidemuseossa elokuussa 1982 järjestämän Vatikaanin modernin uskonnollisen taiteen kokoelman vakuutusarvo oli 9,8 miljoonaa markkaa ja vakuutussumma noin 100 000 markkaa. Suomen taideakatemian elokuussa 1983 järjestämän Lothar Günther Buchheimin kokoelmasta kootun saksalaista ekspressionismia esittelevän näyttelyn vakuutusarvo oli 102,5 miljoonaa markkaa sekä vakuutussumma 250 000 markkaa.

Korkeat vakuutusmaksut rasittavat erityisesti suurten kansainvälisten näyttelyiden budjettia. Esityksen mukaan valtiontakuu voitaisiin myöntää myös historiallisille ja muille kulttuurinäyttelyille. Valtiontakuun myöntäminen muille kuin kansainvälisille kuvataidenäyttelyille kuitenkin edellyttää, että valtiontakuun saamiselle on korkeista vakuutusmaksuista johtuva taloudellinen tarve.

4.2. Valtiontaloudelliset vaikutukset

Lakiehdotuksesta valtiolle aiheutuvat kustannukset riippuvat mahdollisesti syntyvien vahinkojen suuruudesta sellaisten näyttelyiden yhteydessä, joille on myönnetty valtiontakuu. Tarkoituksena on, ettei valtiontakuuta ehdotetun lain perusteella myönnetä, mikäli näyttelytilojen turvallisuuteen tai näyttelyn kuljetuksiin liittyy tavanomaista suurempia riskitekijöitä. Suurimmillaan valtiolle aiheutuvat kustannukset saattavat olla koko näyttelyn yhteenlasketun vakuutusarvon määräisiä. Tämä kuitenkin edellyttää, ettei takuupäätökseen ole otettu takuuvastuuta rajoittavaa ehtoa. Näin suuret kustannukset ovat lisäksi mahdollisia vain, mikäli kaikki näyttelyyn kootut taideteokset häviävät tai tuhoutuvat. Takautumisoikeutensa nojalla valtion on tästä sum-

masta mahdollista saada perityksi se osa vahingosta, joka on aiheutettu tahallisesti tai tuottamuksesta. Mikäli näyttelyn yhteydessä syntyvien vahinkojen määrä jää alle asetusluonnoksen mukaisen näyttelyn järjestäjälle kuuluvan 50 000 markan näyttelykohtaisen omavastuuosuuden, valtiolle ei aiheudu lainkaan kustannuksia.

Tähän saakka noudatetusta, valtioneuvoston periaatepäätöksiin perustuneesta valtiontakuu-käytännöstä ei valtiolle ole aiheutunut vahinkovastuuta. Takuupäätöksiin olisi myös mahdollista ottaa turvallisuusjärjestelyjä koskevia ehtoja.

Muissa Pohjoismaissa valtiontakuujärjestelmistä tähän mennessä aiheutuneet kustannukset ovat olleet vähäisiä. Ruotsissa valtio on joutunut korvaamaan vain määrältään pieniä vahinkoja. Tanskassa valtiolle aiheutuneet kustannukset ovat myös olleet vähäisiä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. *Soveltamisala.* Lakiehdotuksen 1 §:n 1 momentin mukaan valtiontakuu voidaan myöntää taidenäyttelyiden näyttelyesineille aiheutuvien vahinkojen korvaamisen varalta. Lainkohdasta käy siten ilmi, että lakiehdotuksessa on kysymys vahinkotakuujärjestelmästä. Valtiontakua ei lakiehdotuksen mukaan voida myöntää esimerkiksi taidenäyttelyiden aiheuttamien taloudellisten tappioiden varalta (tappiontakuujärjestelmä).

Lakiehdotuksen 1 §:n 1 momentin mukaan valtiontakuu myöntäminen on harkinnanvaraista. Kenelläkään ei ole oikeutta valtiontakuu saamiseen, vaan takuun myöntäminen riippuu valtiontakuuasta päättävän viranomaisen tarkoituksenmukaisuusharkinnasta.

Lakiehdotuksen 1 §:n 2 momentin mukaan valtiontakuujärjestelmän soveltamisalaan kuuluvat taidenäyttelyiden ohella historialliset ja muut kulttuurinäyttelyt. Lakiehdotuksessa pyritään mahdollisimman joustavan valtiontakuujärjestelmän luomiseen. Erityyppiset kulttuurinäyttelyt asetetaan esityksessä tasavertaiseen asemaan, joten lain soveltamisala muodostuu periaatteessa laajaksi. Käytännössä valtiontakuu kuitenkin tul-

lee lähinnä kysymykseen merkittävien kansainvälisten kuvataidenäyttelyiden yhteydessä.

Lakiehdotuksen 1 §:n 3 momentissa on otettu huomioon mahdollisuus myöntää valtiontakuu myös näyttelyesineiden talletuksille. Tällainen järjestelmä on käytössä muun muassa Ruotsissa. Lakiehdotuksen mukaan valtiontakuu voidaan myöntää myös yksittäisen näyttelyesineen tai esineryhmän näytteillä pitämiseksi, joten järjestelmä ei koske varastotalletuksia. Koska lakiehdotus voi tulla sovellettavaksi näyttelyesineen talletukselle myönnettävästä valtiontakuuasta päätettäessä vain osittain, ehdotetaan 1 §:n 3 momentissa, että säännöksiä on noudatettava soveltuvin osin.

2 §. *Valtiontakuu toissijaisuus.* Lainkohdalla pyritään kytkemään toisiinsa joustavasti valtiontakuu sekä näyttelyn luovuttajan tai näyttelyn järjestäjän näyttelyesineille mahdollisesti hankkimat vakuutukset. Lakiehdotuksen mukaan valtiontakuu on mahdollisiin vakuutuksiin nähden toissijainen. Valtiontakuu perusteella ei korvata aiheutuneita vahinkoja siltä osin kuin näyttelyesineet on vakuutettu näyttelyn, kuljetuksen tai kuljetuksen osan aikana tapahtuvien vahinkojen varalta. Ehdotuksen 2 §:n 2 momentin mukaan valtiontakuu on toissijainen myös muuhun vakuusjärjestelyyn nähden. Valtiontakuu on tämän säännöksen perusteella siten toissijainen esimer-

kiksi toisen valtion mahdollisesti myöntämään valtioneuvoston nähdessä. Vahinko korvataan ensisijaisesti vakuutuksen tai muun vakuuden perusteella ja vasta toissijaisesti, siltä osin kuin vahinkoa ei kokonaisuudessaan saada muun vakuuden perusteella korvatuksi, valtioneuvoston myöntämän valtioneuvoston perusteella.

3 §. *Yleiset edellytykset.* Lakiehdotuksen 3 §:ssä ehdotetut valtioneuvoston myöntämisen yleiset edellytykset liittyvät näyttelyille, näyttelyn järjestäjälle, näyttelytiloille ja kuljetuksille asetettaviin vaatimuksiin. Näyttelyn taiteellista tai kulttuurihistoriallista merkitystä koskevilla vaatimuksilla pyritään valtioneuvoston käyttö rajoittamaan vain tärkeimpien taide- ja kulttuuritapahtumien piiriin. Lainkohdan tarkoituksena on rajata lain soveltamisalaan lähinnä kansainvälisesti tai kansallisesti merkittävät näyttelyt sekä sulkea ulkopuolelle näyttelyt, joilla on vain alueellista tai paikallista merkitystä. Lainkohdassa on lisäksi otettu huomioon mahdollisuus käyttää valtioneuvostoa ensisijaisesti kansainvälistä kulttuurivaihtoa edistäviin tarkoituksiin.

Valtioneuvostoon voidaan periaatteessa myöntää näyttelyille, joissa

1) näyttelyaineisto on ulkomaista ja näyttely järjestetään Suomessa,

2) näyttelyaineisto on suomalaista ja näyttely järjestetään Suomessa tai

3) näyttelyaineisto on suomalaista ja näyttely järjestetään ulkomailla.

Käytännössä valtioneuvostoon saattaisi todennäköisimmin koskea Suomessa järjestettäviä kansainvälisiä näyttelyjä, joissa näyttelyaineisto on ulkomaista.

Valtioneuvoston myöntäminen kotimaasta kootavalle näyttelylle saattaa olla perusteltua esimerkiksi silloin, kun näyttelyn järjestämisestä aiheutuu poikkeuksellisen suuria taloudellisia kustannuksia tai kansainvälisen kulttuurivaihdon vastavuoroisuussyistä. Valtioneuvostoon voitaisiin myöntää myös pohjoismaiselle tai muulle yhteisnäyttelylle, jossa suomalaiset näyttelyesineet muodostavat osan kokonaisuudesta.

Ehdotuksen 3 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvostoon oikeuttavan näyttelyn järjestäjänä voi olla vain kotimainen julkisyhteisö tai muu yleishyödyllinen yhteisö tai säätiö. Milloin kysymyksessä on ulkomailla järjestettävä kansainvälinen yhteisnäyttely, valtioneuvostoon voi koskea vain suomalaisen järjestäjän osuutta näyttelystä. Yleishyödyllisellä yhteisöllä tai säätiöllä tarkoitetaan tässä yhteydessä ei-kaupallista ja voittoa tavoittelematonta toimintaa harjoittavaa yhteisöä tai sää-

tiötä. Koska säännös edellyttää, että näyttelyn järjestäjäyhteisö tai -säätiö on yleishyödyllinen, valtioneuvostoa ei voida myöntää kaupallisen näyttelytoiminnan tukemiseen.

Ehdotuksen 3 §:n 2 momentissa on myös yleiset säännökset näyttelytiloille, kuljetuksille ja näyttelyesineiden pakkauksille asetettavista vaatimuksista. Säännöksestä seuraa muun muassa, ettei valtioneuvostoa voida myöntää tilapäisissä näyttelytiloissa järjestettävälle näyttelyille. Lainkohdassa edellytetään, että näyttelytilat täyttävät asianmukaiset palo- ja muut turvallisuusvaatimukset. Näyttelyn kuljetusten, lastaamisen ja purkamisen tulee niin ikään tapahtua asiantuntevan valvonnan alaisina ja esineiden pakkausten on materiaaaliltaan ja muilta ominaisuuksiltaan oltava turvallisia ja kestäviä. Näyttelytilojen ja kuljetusten turvallisuuden arviointia varten mahdollisesti perustettavassa näyttelyiden valtioneuvostokunnassa tulisi olla palo-, kuljetus- ja turvallisuuskysymysten asiantuntijoita.

Valtioneuvoston ulottuminen kuljetuksen aikana tapahtuviin vahinkoihin riippuu muun muassa näyttelyn luovuttajan ja näyttelyn järjestäjän solmimasta näyttelysopimuksesta, jomman kumman osapuolen mahdollisesti ottamista vakuutuksista sekä valtioneuvoston päätökseensä lakiesityksen 4 §:n nojalla sisällyttämistä rajoituksista ja ehdoista.

4 §. *Valtioneuvoston myöntäminen.* Valtioneuvoston ohjesäännön 12 §:n 1 momentin 10 kohdan mukaan valtioneuvoston yleisistunnossa on käsiteltävä valtioneuvoston lopullisesti päätettävissä asioina muun muassa valtioneuvostoa koskevat asiat. Ehdotuksen 4 §:n 1 momentin säännös ei tältä osin muuta päätöksentekojärjestelmää. Säännöksessä on kuitenkin nimenomaisesti mainittu, että valtioneuvosto voi päätöksessään rajoittaa valtioneuvostoa asiallisesti, ajallisesti tai alueellisesti sekä asettaa näyttelyn järjestäjän noudatettavaksi tarpeelliseksi katsomiaan ehtoja. Rajoituksella tarkoitetaan lainkohdassa välittömästi valtioneuvoston päätöksen antamisesta voimaan tulevaa valtioneuvoston rajoittamista. Asetettujen ehtojen toteutuminen jää sen sijaan riippumaan tulevasta tapahtumasta.

Ehdotuksen 4 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvostoon myönnetään enintään näyttelyesineiden vakuutusarvon määräisenä. Yksittäisten näyttelyesineiden vakuutusarvojen tulee käydä ilmi valtioneuvoston saamista tarkoitavasta hakemuksesta. Valtioneuvosto voi 4 §:n 1 momentin nojalla rajoittaa takuuvastuutaan. Mikäli tällainen rajoitus tai ehto on päätökseen sisällytetty,

näyttelyn järjestäjän on katettava loppuosa vahinkoriskistä vakuutuksin tai muunlaisin vakuuksin. Valtiontakuun toissijaisuussäännöksestä ehdotuksen 2 §:ssä seuraa, että tapahtunut vahinko korvataan ensisijaisesti vakuutuksesta ja vasta toissijaisesti, sikäli kuin vahingon määrä ylittää vakuutuksen kattaman vahingon arvon, valtiontakuun perusteella.

Ehdotuksen 4 §:n 2 momentissa esitetään edelleen, että samanaikaisesti voimassa olevien valtiontakuiden yhteenlaskettu takuuvastuu saa olla enintään 300 miljoonaa markkaa. Hallitusmuodon valtiontaloudellista päätösvaltaa koskevat periaatteet edellyttävät, että eduskunnalle kuuluvia valtuuksia voidaan siirtää vain lailla ja siinä säädetyin rajoituksin. Kunkin yksittäisen takuupäätöksen mukaisen takuuvastuun kokonaismäärän muodostaa takuun piiriin kuuluvien näyttelyesineiden yhteenlaskettu vakuutusarvo. Ulkomaan rahan määräinen takuuvastuu määräytyy valtiontakuun myöntämispäivänä voimassa olevien ostokurssien mukaan.

Lakiehdotukseen ei ole otettu säännöksiä siitä, missä valuutassa näyttelyesineiden vakuutusarvo on ilmoitettava ja mahdollisissa vahinkotapauksissa maksettava. Sääntelyn jäädessä avoimeksi valuutan määräytyminen riippuu näyttelyn luovuttajan ja näyttelyn järjestäjän välisestä sopimuksesta. Järjestelyllä pyritään lisäämään valtiontakuujärjestelmän joustavuutta. Valtioneuvosto voi tarvittaessa sisällyttää päätökseen myös valuuttaa koskevia rajoituksia ja ehtoja lakiehdotuksen 4 §:n 1 momentin säännöksen nojalla.

5 §. *Korvattava vahinko.* Lakiehdotuksen mukaan valtiontakuu myönnetään vain esinevahingon korvaamiseksi. Ehdotuksen 5 §:n 1 momentissa luetellaan vahingot, jotka korvataan valtiontakuun perusteella. Esinevahinkona on korvattava esineen korjauskustannukset ja vahingosta aiheutuneet muut suoranaiset kustannukset sekä arvonalennus taikka tuhoutuneen tai hukatun esineen arvo. Valtiontakuu ulottuu siten vain suoran esinevahingon korvaamiseen. Lakiehdotuksen mukaan ei korvattaisi niin sanottua epäsuoraa esinevahinkoa eli tulojen tai elatuksen vähentymistä. Rajoitus on perusteltavissa taloudellisilla syillä. Laajempi takuuvastuu saattaisi johtaa suuriin korvaussummiin, joiden määrää ei näyttelyn vakuutusarvon perusteella olisi mahdollista etukäteen arvioida. Takuuvastuun ulottaminen epäsuoran esinevahingon korvaamiseen saattaisi niin ikään johtaa pitkällisiin ja hankaliin jälkiselvittelyihin korvausvastuun määrästä.

Suoraan esinevahinkoon rajoitettu vastuu on myös aikaisemmin noudatetun käytännön mukainen. Valtioneuvoston periaatepäätöksissä vahinkotapahtumat on rajoitettu esinevahinkoihin, taide-esineen mahdolliseen häviämiseen tai vahingoittumiseen. Lakiehdotuksen mukaan takuuvastuu ei näin ollen laajene periaatepäätösten mukaisesta käytännöstä.

Ehdotuksen 5 §:n 2 momenttiin on otettu näyttelyn järjestäjän omavastuusuutta koskeva säännös. Valtiontakuun perusteella ei ole tarkoituksenmukaista korvata vähäisiä vahinkoja, kuten taideteosten naarmuuntumista ja kehysten vaurioitumista. Omavastuusuuden suuruus esitetään vahvistettavaksi asetuksella. Valtiontakuun perusteella vahinko korvattaisiin siltä osin kuin sen määrä ylittää mainitun summan.

Ehdotuksen 5 §:n 3 momentissa on säännös valtiontakuupäätöksen ehtojen rikkomisen oikeusvaikutuksista. Mikäli takuupäätöksessä asetettuja ehtoja ei ole noudatettu, ei korvausta maksettaisi. Opetusministeriö voisi kuitenkin maksaa korvausta tältäkin osin, jos korvauksen evääminen harkitaan kohtuuttomaksi. Lisäksi voisi valtioneuvosto muusta erityisestä syystä päättää, että korvaus maksetaan.

Opetusministeriö maksaa valtiontakuun perusteella suoritettavat korvaukset. Korvaus maksetaan hakemuksesta näyttelyn järjestäjälle.

6 §. *Valtion takautumisoikeus.* Lakiehdotukseen on otettu säännökset valtion takautumisoikeudesta. Tämä on tarpeen sen vuoksi, että lakiehdotuksessa on kysymyksessä vahinkotakuujärjestelmä. Takautumisoikeuden käyttäminen vahingon aiheuttajaa kohtaan tulee kysymykseen silloin, kun vahinko on aiheutettu tahallisesti tai tuottamuksesta. Säännöksessä on lisäksi otettu huomioon ne tapaukset, joissa joku on tahallisuudesta tai tuottamuksesta riippumatta lain mukaan vastuussa vahingosta. Tällaisen niin sanotun objektiivisen vastuun piiriin kuuluu esimerkiksi vahingonkorvauslain (412/74) 3 luvussa säännelty työnantajan ja julkisyhteisön korvausvastuu. Vahinkoa kärsineen oikeus vahingonkorvaukseen siirtyy valtiolle siltä osin kuin vahinko on korvattu valtion varoista. Takautumisoikeuden käyttämisestä huolehtii ehdotuksen mukaan opetusministeriö.

Ehdotuksen 6 §:n 2 momentin nojalla voidaan takautumisoikeuden käyttämisestä kokonaan tai osaksi luopua, mikäli vahinko on aiheutettu tuottamuksesta ja takautumisoikeuden käyttäminen harkitaan vahingon aiheuttajan varallisuusolot ja muut olosuhteet huomioon ottaen koh-

tuuttomaksi. Tahallisesti aiheutetun vahingon osalta ei kohtuusharkinnan käyttö tule lakiehdotuksen mukaan kysymykseen. Kohtuusharkintaa käyttää valtioneuvosto.

7 §. *Lain täytäntöönpano.* Lain täytäntöönpanoon kuuluvista tehtävistä huolehtii ehdotuksen mukaan opetusministeriö. Opetusministeriötä avustavaksi asiantuntijaelimeksi voidaan perustaa erityinen näyttelyiden valtioneuvostolautakunta. Lautakunnan kokoonpanosta ja tehtävistä ehdotetaan säädettäväksi asetuksella. Lautakunnan tärkeimpiä tehtäviä voisivat olla takuuhakemusten käsittely ja valtioneuvostoa koskevien päätösten valmistelu sekä lausunnon antaminen vahingon korvaamista tarkoittavista vaatimuksista. Näiden tehtävien hoitaminen edellyttäisi, että lautakunnassa olisi edustettuna taiteen ja kulttuurielämän, näyttelytoiminnan, palo- ja muiden

turvallisuuskysymysten, kuljetustoimen sekä vakuutusasioiden ja konservoinnin asiantuntemus.

8 §. *Asetuksenantovaltuus.* Lakiehdotukseen on otettu tavanomainen asetuksen antamiseen valtuuttava säännös. Ehdotuksen 5 ja 8 §:ssä on viitattu niihin asiaryhmiin, joista on tarkoitus säätää lähemmin asetuksella. Asetuksella on lisäksi tarkoitus säätää muun muassa takuuhakemuksesta ja siinä ilmoitettavista tiedoista.

2. Voimaantulo

Laki on tarkoitus saattaa voimaan välittömästi sen jälkeen, kun eduskunta on sen hyväksynyt.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

taidenäyttelyiden valtiontakuusta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Taidenäyttelyiden näyttelyesineille aiheutuvien vahinkojen korvaamisen varalta voidaan myöntää valtiontakuu siten kuin tässä laissa säädetään.

Mitä tässä laissa säädetään taidenäyttelyistä, koskee myös historiallisia ja muita kulttuurinäyttelyitä.

Valtiontakuu voidaan myöntää myös yksittäisen esineen tai esineryhmän näytteillä pitämiseksi noudattamalla soveltuvin osin tämän lain säännöksiä.

2 §

Valtiontakuun toissijaisuus

Siltä osin kuin näyttelyesineet on vakuutettu näyttelyn, kuljetuksen tai kuljetuksen osan aikana tapahtuvien vahinkojen varalta, ei aiheutuneita vahinkoja korvata valtiontakuun perusteella.

Mitä 1 momentissa säädetään vakuutuksesta, koskee myös muuta vakuusjärjestelyä.

3 §

Yleiset edellytykset

Valtiontakuu voidaan myöntää taiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti merkittävälle näyttelylle taikka näyttelylle, jonka järjestämistä pidetään kansainvälisen kulttuurivaihdon kannalta tärkeänä.

Valtiontakuu voi koskea vain sellaista näyttelyä, jonka järjestää kotimainen julkisyhteisö taikka kotimainen muu yleishyödyllinen yhteisö tai säätiö. Näyttelytilojen tulee olla pysyvästi näyttelytoimintaan tarkoitettuja, ja niiden on täytettävä asianmukaiset palo- ja muut turvallisuusvaatimukset. Näyttelyn kuljetukset, lastaaminen ja purkaminen tulee suorittaa asianmukaisesti. Näyttelyesineiden pakkausten tulee olla tarkoitukseen sopivia.

4 §

Valtiontakuun myöntäminen

Valtiontakuun myöntämisestä päättää näyttelyn järjestäjän hakemuksesta valtioneuvosto. Valtioneuvosto voi päätöksessään rajoittaa valtiontakuun vain osaan näyttelystä, näyttelyajasta, näyttelytiloista tai kuljetuksista sekä asettaa näyttelyn järjestäjän noudatettavaksi tarpeelliseksi katsomiaan ehtoja.

Valtiontakuu myönnetään enintään näyttelyesineiden vakuutusarvon määräisenä. Myönnettyjen valtiontakuiden yhteenlaskettu takuuvastuu saa samanaikaisesti olla enintään 300 miljoonaa markkaa.

5 §

Korvattava vahinko

Valtiontakuun perusteella korvataan näyttelyesineen korjauskustannukset ja vahingosta aiheutuneet muut suoranaiset kustannukset sekä ar-

vonalennus taikka tuhoutuneen tai hukatun esi-
neen arvo.

Näyttelyesineelle aiheutunut vahinko kor-
vaan siltä osin kuin vahingon määrä ylittää näyt-
telyn järjestäjän omavastuusuuden. Omavas-
tuusuuden suuruus vahvistetaan asetuksella.

Mikäli vahingot aiheutuvat siitä, ettei 4 §:n 1
momentin nojalla asetettuja ehtoja ole noudatet-
tu, ei korvausta suoriteta, ellei korvauksen evää-
mistä harkita kohtuuttomaksi tai valtioneuvosto
muusta erityisestä syystä päättää korvauksen suori-
tamisesta.

Opetusministeriö maksaa hakemuksesta kor-
vauksen näyttelyn järjestäjälle.

6 §

Valtion takautumisoikeus

Vahinkoa kärsineen oikeus vahingonkorvauk-
seen vahingon aiheuttajalta tai siltä, joka lain
mukaan muuten on velvollinen suorittamaan
korvausta, siirtyy valtioneuvoston perusteella suori-
tettavaa korvausta vastaavalta osalta valtiolle sinä
päivänä, jolloin opetusministeriö päättää vahin-
gon korvaamisesta valtion varoista. Takautumis-
oikeuden käyttämisestä huolehtii opetusministe-
riö.

Valtioneuvoston päätöksellä voidaan kokonaan
tai osaksi luopua takautumisoikeuden käyttämi-
sestä, mikäli vahinko on aiheutettu tuottamuk-
sesta ja takautumisoikeuden käyttäminen harki-
taan vahingon aiheuttajan varallisuusolot ja
muut olosuhteet huomioon ottaen kohtuutto-
maksi.

7 §

Lain täytäntöönpano

Tämän lain täytäntöönpanosta huolehtii ope-
tusministeriö. Ministeriön apuna voi olla näytte-
lyiden valtioneuvoston lautakunta, jonka kokoonpa-
nosta ja tehtävistä säädetään asetuksella.

8 §

Asetuksenantovaltuus

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöön-
panosta annetaan asetuksella.

9 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 198 .

Helsingissä 13 päivänä joulukuuta 1985

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Ministeri *Gustav Björkstrand*